

talonpojat saivat vihdoin 1860-luvulta alkaen oikeuden ostaa baltiansaksalaisilta kartanonomistajilta maata omiksi maatiloikseen. Väliin talonpaikka löytyi kaukaakin kotiseudulta, ja niin erimurteiset ihmiset päätyivät toistensa naapureiksi.

Suomessa tämä seikka kuuluu niin selvästi eri vuosisadalle, toisen maailmansodan jälkeiseen asutustoimintaan, että romaanisarjan suomalainen lukija pysähtyisi varmasti erimurteista sananvaihtoa ihmettelemään. Ilmeinen epämääräisyyskohta voitaisiin toki jälkisanassa selittää, mutta kulttuurieroista on jouduttu muutenkin tekemään selkoa kirjan eri osissa jo sivukaupalla. Niinpä tämän halkeaman ongelma on ratkaistu yksinkertaisesti harppaamalla sen yli.

Repliikkien murreasu ei ole ongelma alkuteoksen virolaiselle lukijalle, mutta siihen kiinnittää huomiota suomalainen, virontaitoinen lukija ja tietysti Tammsaaren teoksen kääntäjä. Tällaiset kielen ja kulttuurin eroista tekstiin avautuvat ongelmakohdat ovat varmaankin oma tekstuaalisten halkeamien alalajinsa, niin kuin kaunokirjallisuuden lukeminen vieraalla kielellä on oma erityinen lukemisen luokkansa.

Lieneekö asiaa tutkittu, professori Kirstinä? Joka tapauksessa ainakin osa kääntäjän työssään kohtaamista pulmatilanteista on laskettavissa tekstin halkeamiksi, ja tämän käsitteen käyttöönotosta Suomessa meidän on kiittäminen Leena Kirstinää. Kun käsite luodaan, syntyy samalla työkalu, ja nyt käytetty kirjallisuudentutkimuksen oppisana osoittaa tarpeellisuutensa muuallakin kuin tieteenharjoituksen piirissä. Sekä kääntäjille että monissa muissa lukijan rooleissa toimiville kirjallisuuden hyödyntäjille tämä termi on katsetta terävöittävä, tulkintoihin innostava väline. Merkitysten purkautumiskohdat alkavat löytyä.

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI

Verkkoyhteys pöytälaatikkoon

teoksensa: RAAPPAUKSIA
esseitä kirjallisuuden tutkimuksesta
toim. Oja, Ahvenjärvi, Jokinen, Männikkö
Atena 2004

Kirjoittaminen ei vaikuta enää niin yksinäiseltä harrastukselta kuin minä sitä pidettiin aina 1980-luvulle asti. Aiemmin suomalaisen harrastajakirjoittajan suuri ongelma oli yksinäisyys, kontaktien puute (V. Kirstinä 1976, 157). Yksinäinen pöytälaatikkokirjoittaja on nykyään muuttunut kirjoittajaksi, joka hakee sekä asiantuntija-ohjausta että vertaispalautetta. Hän hakeutuu entistä enemmän verkostoihin, kehittelee tekstejä kirjoittajaystäviensä tukemana tai osallistuu tekstejä kommentoiviin kirjoitusrinkeihin verkossa. Tekstien vaihtaminen, vastavuoroisuus ja keskustelu ovat muuttaneet kirjoittamisen aiempaa sosiaalisemmaksi, ja samalla myös kirjoittamiseen liittyvät ongelmat ovat muuttuneet.

Muutoksen merkit kirjoittajien kentässä olivat jo havaittavissa 1970-luvulla. Leena Kirstinä käsitteli vuonna 1972 ”Kirjoittaminen on pop” -nimisessä *Aika*-lehden arviossaan kysymystä omakustanteista ja kirjoittamisharrastuksesta. Arvio ilmestyi murroskohdassa, jolloin kirjojen myynti oli juuri sallittu muuallakin kuin kirjakaupoissa ja kirjasta oli tulossa entistä kaupallisempi tuote. Markkina-keskeisyyden vastapainoksi haettiin monia ratkaisuja: toiset kehittivät valtiollista kustantamoa, toiset omakustanteiden tukemisjärjestelmää. Kirstinä suhtautui omakustanteisiin varovaisesti kysyessään, ”miten tarpeellista on kaiken tekstin pääsy valtakunnalliseen levitykseen [--]. Ja vielä, kuka kaiken lukee?” (Kirstinä 1972, 185.)

Kirjallisen kulttuurin kannalta tärkeämpänä Kirstinä piti kirjoittajakoulutusta ja kirjoittajien piirejä, joissa harrastuksen päämääränä ei ole julkaiseminen vaan itsensä ilmaisemisen taidossa kehitty-

minen. Hänen mukaansa ”kirjallisen kulttuurin vallankumouksen lähtökohtia ovat kirjoittajien piirit, joissa luetaan ja tutkitaan sekä kustannettuja että kustantamattomia tekstejä. Kirjoittajien koulutusta pitää tehostaa. Ihmisiä pitää opettaa ilmaisemaan itseään ja auttaa heitä kehittämään ilmaisun taidossa.” (Mt., 185.) Uuden vuosituhannen kirjoittajan maailma on kehittynyt Kirstinän toivomaan suuntaan, sillä kirjoittajien piirit ovat lisääntyneet. Toisaalta kommunikaatioympäristömme on täysin muuttunut. Uusien medioiden aiheuttamassa mullistuksessa kyse ei ole vain uusista välineistä vaan myös ihmisten kommunikaatorakenteiden ja vuorovaikutuksen muutoksesta. Perinteisesti hierarkkisesti jäsentynyt valta on muuttumassa verkostomaiseen rakenteeseen kätkeytyneeksi vallaksi (Erikson 2003, 130).

Aikaisempina vuosikymmeninä kirjoittajien sosiaalinen kenttä oli rakentunut hierarkkisesti. Kirjoittaja määriteltiin ulkoapäin ”harrastajakirjoittajaksi”, vaikka harva koki nimitystä omakseen. Useimpien kirjoittajien tavoitteena oli päästä eroon tuosta nimestä. Toinen hierarkkinen termi oli ”arvostelupalvelu”, jossa harrastaja sai työstään arvion asiantuntijalta. Myöskin viime aikoina herännyt kysymys siitä, tuottaako kirjoittajakoulutus kirjailijoita, perustuu hierarkkiseen ajattelumalliin.

Käsittelen seuraavassa sitä, millä tavalla kommunikaatioyhteiskunta muuttaa kirjoittamisen luonnetta. Tarkastelen kirjoittamisen verkkofoorumeita ja kirjoittajakoulutukseen liittyviä käsityksiä sosiaaliselta kannalta. Pyrin osoittamaan, että kirjoittajakoulutus on tärkeä osa laajempaa ja epävirallista kirjoittajien kenttää. Tämä kenttä on hahmotettavissa paremmin verkoston kuin hierarkian käsitteen avulla. Vaikka hierarkkiset mallit ovat muuttumassa, valta jäsentää myös verkostoja. Kirjailijan status tai kirjojen julkaiseminen ovat edelleen tärkeitä merkkejä, sillä ne antavat arvovaltaa verkostoissa. Harrastaja puolestaan tuntee verkostoituneen vallankäytön, kun hän joko pääsee mukaan verkostoihin tai joutuu suljetuksi niistä ulos.

Kirjoittajien yhteisöt

Perinteisten harrastajakirjoittajien yhdistysten ja piirien rinnalle on viime vuosina syntynyt runsaasti kommunikaatioyhteiskunnalle luonteenomaisia löyhiä kirjoittajayhteisöjä. Kirjoittajakurssien ja kirjoittamisen verkkofoorumeiden toimintaan kuuluu toisaalta sosiaalisuus ja toisaalta ryhmäsiteiden vähäisyys; ryhmään voi vaivattomasti liittyä, lähteä ja taas palata. *Kuhmurien kerho* -teoksessaan Jussi Vähämäki tarkastellee kommunikaatioyhteiskuntaa. Hän pitää sen keskeisenä piirteenä jatkuvaa persoonallisuuden kehittämistyötä, joka puolestaan johtaa ristiriitaan yksilöllisyyden ja sosiaalisuuden välillä. Ryhmässä toimiminen ei toisaalta saa olla liian sosiaalista, koska silloin yksilö noudattaisi täysin ryhmän pyrkimyksiä. Toisaalta toiminta ei saa olla liian yksityistä, sillä se johtaisi eristäytymiseen. (Vähämäki 2003, 81.)

Verkossa toimivia suomalaisia kirjoittajafoorumeita on runsaasti. Tunnetuin niistä on taidetoimikuntien ylläpitämä *Rihmasto*. Siinä julkaisukynnys on varsin korkea, sillä toimitus julkaisee kuukausittain vain kaksi tai kolme tekstiä. *Aukea* on puolestaan avoin harrastajataiteen foorumi, jolla muiden taiteiden lisäksi julkaistaan myös proosaa ja lyriikkaa. *Aukea* julkaisee automaattisesti kaikki tekstit, ja sinne ilmestyy päivittäin viidestä kymmeneen kirjoitusta. Keskustelu kirjoittamisesta on tärkeässä osassa kirjoittajien omilla foorumeilla, mikä kertoo siitä, että julkinen kirjoittamistyön pohdiskelu on tullut hyväksytyksi. Harvemmin enää korostetaan sitä, että kirjoittajan tulisi teoksensa avulla ilmaista kaikki, mitä hänellä on sanottavaa. Kirjoittamisesta käytävää keskustelua ei selvästikään leimata enää selittelyksi ja puolusteluksi, vaan sitä pidetään hyödyllisenä itsereflektiona.

Keskustelu kirjoittamisesta on vallannut myös Internetin kirjallisuusfoorumit. Kirjallisuuskritiikin verkkolehti *Kiiltomato* ylläpitää vilkasta keskustelupalstaa, ja kirjoittaminen on siellä aiheena lähes yhtä usein kuin lukeminen. *Kiiltomato* pyrkii syvälliseen kirjallisuuskeskusteluun, toisin kuin *Jippii*-palvelimen ylläpitämä Kirjallisuusfoorumi. *Jippii*-kirjallisuus puolustaa paikkaansa hilpeänä ja varsin pidäkkeettömän kielenkäytön foorumina. Kuvaavaa on, että

myös siellä keskustellaan huomattavan paljon kirjoittamisesta.

Toiminta nykyisessä kommunikaation maailmassa on nopeaa ja levotonta. Eräs keskeinen ilmiö on syventymisen puute. Tässä maailmassa suuri osa ihmisistä kirjoittaa, lähettää viestejä näyttöpäätteiltään, keskustelee palaverissa, valmistelee aineistoja, lähettää niitä toisille ja tekee tätä kaikkea varsin nopeasti. Samalla tavalla tekstin tutkimiseen hiljentyneet kirjoittajapiirit ovat korvautuneet kiihkeärytmisillä kirjoittamisen intensiivikursseilla. Näillä kursseilla on havaittavissa paljon nykyajan työlle luonteenomaisia piirteitä: keskeistä on luovuus, sosiaalisuus ja nopea työtahti. Kurssit rakentuvat lukuisista kirjoitustehtävistä, tiukoista aikatauluista ja palautepalaverista. Usein kirjoittajat pitävät nopeasta työskentelytahdistista ja sosiaalisuudesta, mutta teksteihin ei ehditä perehtymään niin intensiivisesti kuin kunkin tekstin kirjoittaja itse toivoisi.

Toisaalta kirjoittaminen tarjoaa miellyttäviä yksinäisyyden kokemuksia nimenomaan kommunikaation kyllästyneen maailman vastapainoksi. Kirjoittajan yksinäisyys on siis saanut uuden funktion: välittömästä ja epäautenttisesta kommunikaatiosta vetäytymisen nautinnon. Rauhoittumisen merkitys korostui esimerkiksi *Rihmastoto*-foorumin keskustelussa kirjoittamisen rituaaleista. Tyypillinen harrastaja luonnehtii kirjoittamisen osuutta päivärytmissään: ”Kirjoittelen illalla sängyssä tai aamulla teetä juodessa kynällä vihkoon tai lapuille. Illalla sitten töistä tultuani tallennan saaliin koneelle sellaisenaan tai vähän viilattuna ennen kuin siirryn nettiin yms. uutisten pariin.” (*Rihmasto* 3.8.2003.) Kirjoittajalle aamun ja illan hetket ovat ainoat mahdollisuudet rauhoittua. Tämä heijastaa yleistä yhteiskunnallista muutosta: kun aikaisemmin työ oli yksitoikkoista, vapaa-ajalta haettiin virikkeitä – nykyään taas työ on täynnä virikkeitä, ja siksi vapaa-aikana haetaan rauhaa.

Kirjoittamisen yksinäisyyden rinnalle on tullut kollaboratiivinen toiminta. Koulutus ja uudet foorumit korostavat kommentoinnin ja yksilöllisen tekemisen vuorottelua. Samalla kirjoittamisen prosessi-omaisuus on korostunut, mikä näkyy selkeästi siinä, että kommentointi on korvannut kritiikin. Kritiikki-sanaa on perusteltua käyttää vain valmiiseen tekstiin kohdistuvasta arviosta. Tekstin kommentointi puolestaan viittaa interaktiiviseen prosessiin; kommentteja ei

saada valmiista tekstistä vaan tekstin valmiiksi saattamiseksi. Esimerkiksi *Rihmaston* foorumilla valmiita tekstejä suositumpi alue on ”Pöytälaatikko”, jossa keskustellaan viimeistelyä vaille olevista teksteistä. Kuvaavaa on, että nämä tekstit herättävät enemmän keskustelua kuin valmiit, toimitusneuvoston hyväksymät tekstit.

Usein on jäänyt huomaamatta, että kritiikki tai tekstipalaute ovat sosiaalisia tapahtumia, ne määrittävät tekstin kautta kirjoittajan itsetuntemusta. Kun kirjoittaja paljastaa tekstinsä toisille, se merkitsee toisten armoille asettumista, kokemusta, johon liittyy eritasoisia häpeän tai ylpeyden tunnetta. Kirjoittajalla tämä alttiiksi asettumisen peruskokemus lievenee aikaa myöten, ja ryhmällä on tässä tärkeä merkitys. Aloitteleva kirjoittaja oppii ryhmässä toimiessaan suhtautumaan tekstiin pelkkänä tekstinä ja erottamaan persoonansa siitä. Mutta kirjoittaja voi erottaa itsensä tekstistä vain, koska hänellä on jo turvallinen asema ryhmässä, eikä keskeneräinen teksti horjuta häntä persoonana. Näin siis tekstin kommentointi ryhmässä auttaa kirjoittajaa suhtautumaan tekstiinsä avoimesti.

Toisin on silloin, kun ainoa kirjoittajaidentiteetti välittyy valmiin tekstin kautta, ja tekijä asettuu vastaanottamaan kritiikkiä. Aikaisemmin kun kirjoittaja laati tekstin alusta loppuun yksin ilman kommentteja, hän koki oman tekstinsä arvioinnin suoraan itseluotamusta koskettavana seikkana. Kannustusta saanut kirjoittaja sai vahvistusta omalle yksinäiselle työskentelylleen, ja moitteiden saaja joutui valinnan eteen: hänen tuli joko jatkaa yksinäistä taisteluaan tai luovuttaa. Molemmissa tapauksissa kirjoittaja oppi kritiikistä sen, että vain parasta kannatti antaa luettavaksi.

Kirjoittaja pyrkii persoonalliseen ilmaisuun, mutta nykyään persoonallinen tekstin tekeminen vaatii yhteistyötä ja syntyy suhteessa toisten antamiin kommentteihin. Kirjoittajat ovat usein tyytymättömiä omasta tekstistä saamaansa ryhmäpalautteeseen, koska se harvemmin vastaa niitä odotuksia, joita kirjoittajalla on. Kyseessä on ristiriita, sillä persoonallinen sitoutuminen omaan tekstiin merkitsee pintapuolista kiinnostusta toisen ilmaisutapaan. Nämä ongelmat ovat nykyajalle tyypillisiä: syventymättömyys leimaa monien työryhmien toimintaa, ja intensiivisyys ryhmässä vaihtuu helposti välinpitämättömyydeksi (vrt. Vähämäki 2003, 80).

Varsinkin verkkoryhmissä toimimisen ongelmana on vähäinen kiinnostus toisten teksteihin. Erityisesti tämä näkyy *Aukea*-foorumilla, jossa kirjoittajat keskittyvät pääasiassa julkaisemaan omia tekstejään. Syksyllä 2003 foorumilla keskusteltiin useaan otteeseen palautteen antamisesta. Tyypillistä oli huoli palautteen puuttumisesta, kuten nimimerkki Päivi kirjoitti: ”Minun juttuni on ainoa ilman minkäänlaista kommenttia. Miksi? Onko se niin huono, ettei kukaan kehtaa sanoa mitään vai eikö siitä todellakaan saa mitään irti? Kertokaa se minulle. Kyllä minä kestäen.” Nimimerkki Samuli painotti Päiville kirjoittamassaan vastauksessa palautteen vastavuoroisuutta: ”Itselläni on tapana käydä vastavierailulla, siten että kun itse saan palautetta, niin käyn kyseisille henkilöllekin sitä antamassa tai ainakin ilmoittamassa että kävin lukemassa. (*Aukea*, keskustelu 27.11.2003.)

Ryhmä tarjoaa kirjoittajalle tärkeän näyttämön, jossa tekstien kommentoinnin ohessa rakentuu myös kirjoittajan persoonallisuus. Kommunikaatioajan yhteisöistä puhuessaan Jussi Vähämäki painottaa sitä, että ”nyt ei tuoteta mitään erityistä esinettä, vaan ainoastaan suorituksia, jotka ovat tekijästään erottamattomia ja joissa tekijä ilmaisee persoonallisuuttaan” (Vähämäki 2003, 81). Voisi ajatella, että kirjoittamisen prosessin korostuminen valmiin taideteoksen esittämisen sijaan liittyisi tämänsuuntaiseen muutokseen. Ehkä nykyaikainen harrastajakirjoittaja kehittää enemmän persoonallisuuttaan, ja valmiiden teosten tekeminen jää vähemmälle.

Arvostelupalvelu-järjestelmä perustuu aikaisempaan kirjoittajien ohjaamisen kulttuuriin, jossa asiantuntija antaa arvion valmiista tekstistä. Arvostelupalvelulla on selvästi tärkeä funktio myös verkostomaisesti hahmottuneessa kirjoittajien kentässä. Nykyään asiantuntija ei kuitenkaan ole tekstin kohtalosta päättävä ensimmäinen lukija, vaan hän on prosessin loppupään edustaja. Arvostelupalvelun ammattilukija on ulkopuolinen ja puolueeton asiantuntija, hän edustaa ja ennakoii kustannustoimittajan suhtautumista tekstiin. Arvostelupalvelun funktio liittyy kirjoittajan tarpeeseen saada tietää, kantaako hänen tekstinsä myös ryhmän ja tuttuun lukijoiden ulkopuolella, yleisen lukijayhteisön silmissä.

Verkkokeskustelu koulutuksesta

”Itseoppinut on ainoa oppinut. Muut ovat opetettuja” (Paasilinna 1975,118). Tämä Erno Paasilinnan kuuluisa aforismi suuntautui aikanaan autoritaarista ja opettajakeskeistä oppimista vastaan. Se on pitkään ollut monien itseoppineiden kirjoittajien huoneentaulu. Sen ilmaisema ajatus on kuitenkin vanhentunut, koska siinä ei oteta huomioon vertaisten kanssa yhteistyössä oppimisen mahdollisuutta. Kirjoittajana kehittyminen perustuu aiempaa enemmän kommunikaatioyhteiskunnassa korostuvaan yhteistyökykyyn ja sosiaaliin taitoihin (vrt. Vähämäki 2003,18).

Keskustelu kirjoittajakoulutuksesta heijastaa kiinnostavalla tavalla siirtymää hierarkkisesti jäsenyneestä kirjoittajien kentästä verkostomaiseen. Verkkosivusto *Kiiltomadossa* keväällä 2003 käytyyn vapaaseen keskusteluun osallistui monenlaisia kirjoittajia; tavallisina harrastajina esiintyvien neljän nimimerkin lisäksi puheenvuoroja käytti omalla nimellään myös neljä kirjoittajaohjaajaa ja kolme kirjailijaa. Keskusteluun liittyi myös kirjailijaliiton puheenjohtaja Kari Levola, joka tehtävänsä myötä on osallistunut aktiivisesti kirjoittamista pohtiviin verkkokeskusteluihin. Puheenvuoroissa painottui selvästi kirjoittamisen kollaboratiivisuus, sillä keskustelunaiheina olivat mm. kirjoittajakurssien käytännön anti sekä luova kirjoittaminen lukiossa ja yliopistoissa. Keskustelua ei voi pitää yleiskatsauksena aiheeseen, sillä kaikki kirjoittajakoulutuksen alueet – kuten etäopiskelu ja vapaat verkkoryhmät – eivät nousseet siinä esille.

Sukupolvien ero näkyi selvästi *Kiiltomaton* keskustelussa, mikä heijastaa nimenomaan kirjoittamisen kentässä tapahtunutta muutosta. Keskustelu lähti liikkeelle, kun nimimerkkiä Kerä käyttävä nuori kirjoittaja kertoi kurseistaan ja verkostoistaan: ”Olen sitä mieltä että parhaat edellytykset kirjoittamiseen saa ryhmässä. Sieltä saa palautteen, aiheita, tietoa kilpailuista ja rohkeutta eteenpäin yrittämiseen... Minulle ryhmän mukana kirjoittaminen on tuonut satoja uusia ystäviä, kokemuksia ja itsevarmuutta... (naurakaa vain 16.v. iälleni, en ole asiani kanssa yksin).” (*Kiiltomato*, keskustelu 19.3.2003.) Useat vanhemman polven kirjoittajat vastasivat Kerälle

ja kertoivat, kuinka he olivat nuorina kaivanneet kirjoittamisen ohjausta. Eräs kirjoittaja kertoi, kuinka hänen musiikkia harrastava siskonsa sai ohjausta, mutta hän kirjoittajana jäi yksin. Tyypillinen on nimimerkki Kirsin kommentti: ”Pidin kirjoittamisesta, haaveilin vielä enemmästä, mutta juuri minkäänlaista tukea ei ollut saatavilla tai en ainakaan osannut sellaista kysellä.” (Mt., 20.3.2003.)

Kaksi vanhemman polven edustajaa uskoi, että he olisivat kirjoittajina paljon pitemmällä, jos olisivat saaneet ryhmän tukea nuoruusvuosinaan. Aktiivinen verkkokeskustelija, nimimerkki Eppu Ford, sanoi löytäneensä itsensä kirjoittajana vasta myöhemmällä iällä hyvän ohjauksen ansiosta: ”Ajattelin kirjoittamisen iskevän kipinää kullakin silloin kuin kipinöinnin aika on, ja olen päivittäin iloinen siitä, että olen nyt aikuisena saanut asiantuntevaa ohjausta oman kipinäni hieman kirikkaammaksi puhaltamiseen.” (Mt., 20.3.2003.)

Vasta-argumentiksi kirjoittajakoulutukselle kirjailijanimimerkki JH puolusti ajatusta luonnollisista kertojanlahjoista: ”Höh. Minä en ole käynyt yhtään [kirjoittajakurssia] En ensimmäistäkään ... Kolmannen kirjani ilmestymisen jälkeen luin Aristoteleen ”Poetics”. Tarkalleen siihen rajoittuvat kirjoittamisen opintoni. Kirja oli varsin valaiseva ...ymmärsin vihdoinkin, miksi ensimmäisten kirjojeni kerontaa on kuvattu aristoteliseksi.” (Mt., 21.3.2003.)

Puhe luonnollisista kyvyistä on niin loppuun kaluttu, että se herätti keskustelussa vain ironisia kommentteja. Nimimerkki Eppu Ford totesi, että kerronnan aristotelisuus tarkoittaa vain sitä, että tarinassa on ”alku, keskikohta ja loppu. Jotkut hallitsevat sen selkäytimestään käsin, ilman mitään erityistä opetusta.” (Mt., 21.3.2003.) Kun nimimerkki JH puolusti käsitystään luonnollisista kyvyistä huomauttaen ironisesti: ”Homeros ei käynyt yhtään kirjoittajakurssia”, hän sai oitis vastakommentin nimimerkki Oikaisijalta, joka luonnehti Homerosta tyypilliseksi harrastajakirjoittajaksi, koska tämän teoksia ei painettu: ”Tietääkseni Homeros sai Ateenan Marttakerholta kohdeapurahan kerran työväliseisiin ja toisen kerran aineiston keruumatkaan lähitienoille.” (Mt., 21.3.2003.)

Verkkokeskusteluissa nimimerkillä kirjoittavien suosima ironia alkaa usein hallita keskustelua. *Kiiltomadossa* asiantuntijakomment-

tien pyrkimyksenä on vaimentaa kiistoja ja syventää keskustelua. Kuitenkin nimimerkki Sarkku tekee erittäin osuvan ironisen kärjistyksen kirjoittajakoulutuksesta, vaikka asiallisesti ottaen kommentti ei tee oikeutta keskustelun osapuolille. Sarkku ihmetteli, miksi vanhemman polven itseoppineet väheksyvät koulutusta ja samalla pitävät itse kurseja: ”Kirjoittajakouluttajat poikkeuksetta alkavat painostuksen alla rehvastella sillä, etteivät he ole itsekään saaneet koskaan mitään koulutusta. Nyt koulutettavien pitäisi sitten löytää heidän opastuksestaan jokin oikeus itseään varten, jottei ahkeralta opiskelulta vedettäisi mattoa alta. Alkaa näyttää siltä, että koulutus onkin keksitty pelkästään tuomaan kirjailijoille lisätienestettä, kenties jotain hupiakin. Oikeastihan koulutusta ei näköjään tarvita. Voipi mennä ulos yksinään kuvittelemaan (erään kirjailijan valinta) tai lukemaan ekonomiksi (toisen kirjailijan valinta).” (Mt., 22.3.2003.) Kommentissaan Sarkku tekee yliampuvan ja ironisen yhteenvetäen keskustelusta. Mutta samalla kärjistetään koomiseen huippuunsa kirjoittajakoulutuksen synty ja suosio, itse asiassa koko kirjoittamisen kentän muutos.

Kommunikaatio ja elämämaailma

Olen edellä pohtinut kirjoittamisen muuttumista ja sen suhdetta yhteiskunnalliseen muutokseen. Kirjoittajan mentaaliseksi ympäristöksi on parissakymmenessä vuodessa kehkeytynyt kommunikaatioyhteiskunta, jonka muutokset vaikuttavat siihen, mitä kirjoittaminen on tällä hetkellä. Kirjoittaminen harrastuksena on muuttunut ajallemme tyypillisesti ryhmä- ja prosessikeskeisempään suuntaan; tekstikokonaisuuden valmiiksi saattaminen on kirjoittajan henkilökohtainen projekti, jossa kommentteilla ja tekstipalavereilla on keskeinen osa.

Konkreettisten ja empiiristen yksityiskohtien rinnalla on pidettävä silmällä tiettyä filosofista yleisnäkemyistä sen suhteen, mitä tällä hetkellä on tapahtumassa. Tämä on ollut filosofian keskeinen haaste siitä asti, kun Kant kysyi, mitä on ajattelun suunnistautuminen

nykyajassa. Olen pyrkinyt artikkelissani ajattelemaan sitä, mitä kirjoittaminen on nyt ja millaiseen maailmaan se kuuluu.

Keskeisin nykyaikaista elämismaailmaa koskeva muutos ei koske enää niinkään massakommunikaation muotoja kuin yksilöllistä vuorovaikutusta. Ihmisten arkielämässä massakommunikaation merkitys on pienenemässä verrattuna yksilölliseen viestintään: puheluiden, sähköpostien ja tekstiviestien välittämiin sanomiin. Toistaiseksi kulttuuriteorioiden horisonttina on kuitenkin ollut vain massakommunikaation muodot ja sisällöt. (Capurro 2003, 105.)

Uudenlaista kirjoittamisen kenttää ei voi ymmärtää pelkästään aikaisemman, kirjapainoon perustuvan kirjallisen kulttuurin näkökulmasta. Massakommunikaation edellyttämän anonyymin lukijasuhteen rinnalle on syntynyt vertaissuhteille perustuvia kirjoittajafoorumeita verkkoon. Harrastajakirjoittajat ovat ryhmissään tekemisissä tuttujen lukijoiden kanssa, ja heidän tekstinsä kehitty interaktiivisessa tilassa. Kysymykseksi jää, kuinka paljon kirjoittamisen harrastus muuttuu, kun myös kirjoittajan ja lukijan hierarkkinen suhde kehitty verkostomaiseksi. Esimerkiksi *Rihmastossa* jollain novellin versiolla saattaa olla sata lukijaa ja parikymmentä kommentoijaa. Olisi virhe pitää tällaista lukijamäärää eräänlaisena testiryhmänä, jolla ei ole itseisarvoa lukijakuntana ja jonka kommenttien avulla varsinainen teksti tehtäisiin valmiiksi. Ehkä kirjoittaja- ja lukijayhteisöjen merkitys korostuu entuudestaan, kun kirjoittajan on verkostojensa avulla itse hankittava lukijansa.

Lähteet

- Aukea (2003), Kirjoittaminen-foorumi: ”Miksi kukaan ei anna kritiikkiä?” Internet-osoitteessa <http://aukea.net/mp/db/keskustelu/keskustelu?ALA=kirjallisuus&aihe=927900&M=12>. Siteerattu 27.02.2004.
- Capurro, Rafael (2003), *Ethik im Netz*. Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- Erikson, Kai (2003), ”Verkostojen typologioista ja metaforiikasta.” *Tiede&Edistys* 2003/2.
- Kiiltomato (2003), Keskustelu kirjoittajakoulutuksesta 20.3.–22.3.2003. Internet-osoitteessa <http://www.kiiltomato.net/phorum/read.php?f=1&i=2573&t=2457>. Siteerattu 27.2.2004.

- Kirstinä, Leena (1972), ”Kirjoittaminen on pop.” *Aika* 1972/3.
- Kirstinä, Väinö (1976), ”Työ ja harrastus.” Teoksessa Lehtonen, Jouko ja Tiihonen, Ilpo (toim.), *Kirjoittajan eväät*. Gummerus, Jyväskylä.
- Paasilinna, Erno (1975), *Lukemista kaikille. Artikkeleita, aforismeja, polemiikkeja*. Otava, Helsinki.
- Rihmasto (2003), Kirjoittaminen-foorumi: ”Rituaalinne?” 3.8.2003. Internet-osoitteessa <http://virtual12.nebula.fi/~rihmas/forum/viewtopic.php?t=364>. Siteerattu 27.2.2004.
- Vähämäki, Jussi (2003), *Kuhnurien kerho. Vanhan työn paheista uuden hyveiksi*. Tutkijaliitto, Helsinki.